



Adresseliste
(se adressater)

Deres referanse:

Vår referanse:
22/73472

Sted, dato:

Kirkenes, 14.12.2022

Gulaskuddan gosa báikádit Stáhta mánáidviesu Finnmarkkus

Politijadirektoráhtta lea gohčcon Finnmarkku politijaguovllu ásaht Stáhta mánáidviesu Finnmarkkui. Prošeaktajoavku, maid politijameašttir lea nammadan, leat ávžžuhan gosa Finnmarkku mánáidviesu galgá ásaht. Prošeaktaraporta oktan ávžžuhusain sáddejuvvo dáikko bokte gulaskuddamii guoskevaš áššebeliide.

Earenoamážit háliidit cealkámušaid čuovvovaš áššiide:

1. Vuhtiiváldet go eavttut, mat leat adnon vuodđun, ulbmiliid ja eavttuid, mat leat biddjon Stáhta mánáidviesu ásaheapmái Finnmarkkui?
2. Leatgo dehálaš bealit dain báikkiin, maid leat árvvoštallan Stáhta mánáidviesu báikádeapmin Finnmarkkus, mat eai leat doarvai bures čalmmustahttojuvvon?

Prošeavtta stivrenjoavku galgá giedahallat gulaskuddancealkámušaid oktan prošeaktajoavkku raporttain. Sii dasto buktet iežaset ávžžuhusaid Finnmarkku politijameaštáarii, guhte loahpalaččat mearrida gosa báikádit mánáidviesu.

Cealkámuša sáddet e-poastan Finnmarkku politijaguovllu poastavuostáiváldimii post.finnmark@politiet.no.

Áigemearri sáddet cealkámuša lea guovvamánu 1.b. 2023.

Dearvvuođaiguin

Ellen Katrine Hætta
Politimester i Finnmark

Siri Ulverud
Prosjektleder

Vedlegg:

Rapport med forslag til lokalisering av Statens barnehus Finnmark

Oppdragsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet (02.03.22)

Utdrag fra Politidirektoratets resultatavtale for Finnmark politidistrikt (13.06.22)

Adressater

Kommunene i Finnmark

Sametinget

Troms politidistrikt

Nordland politidistrikt

Trøndelag politidistrikt

Statsadvokatene Troms/Finnmark

RVTS Nord

Alternativ til vold

Bufetat ved NASAK

Finnmarkssykehuset

Helse Nord



POLITIET

Finmark politidistrikt

Offentlig



Árvalus gosa Finnmarkkui ásahit Stáhta mánáidviesu

Versjon 1.0

Sisdoallu

1. ČOAHKKÁIGEASSU.....	3
2. ÁLGGAHUS.....	4
2.1. Duogáš.....	4
2.2. Stáhta mánáidviessu Finnmárkkus.....	4
2.3. Nationála njuolggadusat.....	4
3. BÁIKÁDEAMI EAVTTUT.....	6
3.1. Sámi mánát ja earenoamáš hearckes rávisolbmot.....	6
3.2. Mátki ja infrastruktuva.....	8
3.3. Galle gažadeami.....	9
3.4. Fágaidrasttideaddji fágagelbbolašvuohta.....	9
3.5. Dearvvašvuođaiskkadeamit.....	9
3.6. Fágabiras.....	10
3.7. Čoahkkáigeassu.....	10
4. VEJOLAŠ BÁIKÁDEAMIT.....	11
4.1. Áltá.....	11
4.2. Hámmerfeasta.....	12
4.3. Kárášjohka.....	12
4.4. Guovdageaidnu.....	13
4.5. Porsáŋgu (Leavdnja).....	13
4.6. Unjárga (Vuonnabahta).....	13
4.7. Mátta-Várjjat (Girkonjárga).....	13
4.8. Deatnu (Deanu šaldi).....	14
4.9. Čáhcesuolu.....	15
5. DIGAŠTALLAN JA ÁVŽŽUHUS.....	16
5.1. Oarje-Finnmárku.....	17
5.2. Nuorta-Finnmárku.....	17
5.3. Ávžžuhus.....	18

1. ČOAHKKÁIGEASSU

Raportta álggahusas kapihttal 2 čilgejuvvojit Politijadirektoráhta gohččuma duogáš ja rámmat Finnmárkku politijaguvlui ásahit Stáhta mánáidviesu Finnmárkui. Galgá ásahuvvot "váldoviessu" ja vuolleossodat. Prošeaktajoavku meroštallá ahte ii leat biddjon geográfalaš gáibáduš, nu ahte olles Finnmárku lea árvvoštallamis. Vuodđun adnojit nationála njuolggadusat mánáidviesu hárrái, ja prinsihppan leat mii mánnái lea buoremus ja áššebeliid riektesihkarvuota.

3. kapihttalis geahčadit iešguđetge báikkiid árvvoštallaneavttuid. Eavttut leat ovddasvástáduš sámi mánáide ja earenoamáš hearrikes rávisolbmuide, mátkkiid ja infrastruktuvrra vuhtiiváldin, heivehuvvon gažademiid lohku, fágaidrasttiedaddji gelbbolašvuoda mearkkašupmi, dearvvašvuodaiskosat ja fágabiras. Biddjo vuodđun ahte ovttas vejolašvuodain rekruteret sámi ja mánnáfágalaš gelbbolašvuoda, de earenoamážit gažademiid lohku, logistihkka mátkkiid oktavuodas ja dearvvašvuodabálvalusaid olaheami, earenoamážit mánádoaktára, leat dat deháleamos eavttut go oktasaččat árvvoštallá gosa mánáidviesu galgá ásahit.

4. kapihttalis ovdanbuktit iešguđetge vejolaš báikádemiid Finnmárkkus, ja das leat eavttut guovddážiš, ja maiddá gaskamearalaš vuodjináigi juohke gažadeami oktavuodas dain iešguđetge báikádanválljemušain.

5. kapihttalis digaštallat iešguđet molssaeavttuid Oarje-Finnmárkkus ja Nuorta-Finnmárkkus vuostálaga. Eavttuid ollislaš árvvoštallama vuodul prošeaktajoavku ávžžuha ásahit váldovistti Áltái, ja vuolleossodaga viidásit doaimma Girkonjárvgas. Dan čovdosa bokte soahpá buoremusat vuhtiiváldit fágalaš kvalitehta eavttu ja mátkkoštangeainnu buot geavaheddjiide, das maiddá earenoamáš ovddasvástáduš sámi mánáide ja earenoamáš rašes rávisolbmuide. Prošeaktajoavkku árvvoštallama mielde, daid eavttuid vuodul mat leat biddjon vuodđun, dat lea buoremus čoavddus mánáidviesu nationála njuolggadusaid ollašuhhtima várás, ja earenoamážit go galgá vuhtiiváldit mii mánnái lea buoremus ja áššebeliid riektesihkarvuoda.

2. ÁLGGAHUS

2.1. Duogáš

Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta gohčui Politiijadirektoráhta 2006:s ásahit mánáidviesu ovttasbargoprošeaktan golmmain departemeanttain: Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta, Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta ja Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta.

Vuosttaš mánáidviesut ásahuvvoje 2007:s. 2016 mielde ledje ásahuvvon oktiibuot 11 mánáidviesu. Juohke politiijaguovllus lea mánáidviessu, earret Finnmárkkus, geat leat geavahan Romssa Stáhta mánáidviesu bálvalusaid. 2018 rájes lea Romssa mánáidviesus leamaš vuolitossodat Girkonjárggas.

2021-2022 stáhtabušeahtas juolluduvvui ruhta ásahit Stáhta mánáidviesu Finnmárkui. Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeantta juolludusreivves 2022 várás gohččo Politiijadirektoráhtta ásahit Stáhta mánáidviesu Finnmárkui.

Dan vuodul oaččui Finnmárkku Politiijameašttir bargun ásahit mánáidviesu Finnmárkui ovdal go 2022 nohká.

2.2. Stáhta mánáidviessu Finnmárkkus

Stáhta mánáidviesu ásaheapmi Finnmárkui čađahuvvo prošeaktan Finnmárkku politiijaguovllus. Prošeakta galgá ásahit mánáidviessofálaldaga buot mánáid várás ja earenomáš hearckes rávisolbmuid várás geat orrot Finnmárkkus, beroškeahttá álgoálbmotgullelašvuoda. Dan vuodul galgá namman leat *Stáhta mánáidviessu Finnmárkkus*.

Galgá ásahuvvot váldokontuvra ja vuolitossodat, ja goappašiid báikkis galgá sáhttit čađahit buot láhkageatnegahtton bargguid lámhččojuvvon gažademiid oktavuodas.

Stáhta mánáidviessu Finnmárkkus galgá álgaheami rájes váldit badjelassas Romssa mánáidviesu nationála ovddasvástádusa sámegeilat mánáid ja hearckes rávisolbmuid lámhččojuvvon gažademiid.

Prošeakta galgá hábmet evttohusa ásaheami organisatuvrralaš gullelašvuoda ja bargiid, báikki ja ovdánanplána hárrái. Mánáid ja hearckes rávisolbmuid fálaldat galgá bisuhuvvot dálá dásis.

Prošeakta lea ásahuvvon stivrenjoavkkuin, prošeaktajoavkkuin ja referánsajoavkkuin.

Mánáidviesu báikádanárvalus sáddejuvvo gulaskuddamii guoskevaš áššebeliide.

2.3. Nationála njuolggadusat

Stáhta mánáidviesu nationála njuolggadusat galget adnon ásaheami vuodđun. Stáhta mánáidviessu lea ásahuvvon sihkkarastin dihte ahte mánát ja eará earenoamáš rašes joavkkut, geat soitet gillán veahkaválddálašvuoda ja seksuálalaš illastemiid, mat leat dieđihuvvon politiijaide, eai galgga dárbbasit vásihit dárbbasmeahttun nođiid politiijagažademiid oktavuodas, ja ožžot buori ja koordinerejuvvon čuovvuleami.

Earenoamáš hearkkes gillájeddjiid ja vihtaniid ja sin fuolahusolbmuid galgá vuostáiváldit alla fágalaš gelbbolašvuodain oadjebas ja heivehuvvon birrasis. Mánáidviessu čohkke guoskevaš fágabargiid ovtta báikái, ja veahkeha vai earenoamáš hearkkes gillájeaddji ii dárbbat muitalit iežas vásáhusaid mánggii. Sii galget maiddá veahkin nannet earenoamáš hearkkes gillájeddjiid ja vihtaniid riektesihkarvuoda fuolaheami.

Mánáidviessu galgá láhčit dili gažadeapmái ja medisiinnalaš iskkademiide, fállat divššu ja olahusjoavkku čuovvuleami, ja fuolahit fágaidrasttideaddji ja etáhtagaskasaš ovttasdoaimbama koordinerema. Lassin galgá mánáidviessu váikkuhit fágalaš ovdánahttimii áššesuorggis, ja rávvet ja bagadit almmolaš ja priváhta aktevrraid.

Mánáidviesus galget leat fágaidrasttideaddji čohkkejuvvon fágajoavkkut, main lea geavaheaddjivuloš, dearvvašvuodafágalaš ja mánnáfágalaš gelbbolašvuolta, psykologagelbbolašvuolta, jođiheapmi ja eará relevánta gelbbolašvuolta.

Guokte prinsihpa earenoamážit láidestit mánáidviesu doaimma:

- Vuhtiiváldit máná buoremusa
- Guoskevaš olbmuid riektesihkarvuolta

Guovddáš bealit Stáhta mánáidviesu Finnmárkkus báikádeami válljemis leat vejolašvuodat ollašuhhtit nationála njuolggadusaid.

3. BÁIKÁDEAMI EAVTTUT

Departemeantta barggahanreivves galgá Stáhta mánáidviessu ásahuvvot Finnmárkku politiijaguovllus, ja dat gálgá báikáduvvot sámi guovddášguvlui.

Politiijadirektoráhta boadusšiehtadusas Finnmárkku politiijaguovllu várás čuožžu ahte galgá ásahuvvot iešheanaláš Stáhta mánáidviessu mas lea okta "váldoviessu" ja dasa gullelaš vuolitossodat. Prošeaktajoavku dulko dan nu ahte stuora gaskkaid geažil galgá mánáidviessu fysalaččat leat sihke Nuorta- ja Oarje-Finnmárkkus.

Finnmárkku politiijameaštára prošeaktamandáhtas bivdet prošeavtta hábmet báikádanárvalusaid konkrehta árvvoštallaneavttuid vuodul, earret eará infrastruktuorra, áššehivvodat ja olahahhti medisiinnalaš gelbbolašvuotta. Gáibiduvvo ahte mánáidviessu galgá vuhtiiváldit buot mánáid ja hearkkes rávisolbmuid Finnmárkkus, *ja ii galgga vásihuvvot ahte fáaldat hedjona dálá dási ektui*. Prošeaktajoavku dulko dán gáibádusa guoskat sihke fágalaš kvalitehtii ja mánáid, hearkkes rávisolbmuid ja sin mieđušteddjiid vuhtiiváldima go guoská mátkkiide jna.

Mandáhta vuodul galgá árvvoštallat Girkonjargga vuolitossodaga viidásit stáhtusa ja jođiheami. Prošeakta dulko dan vuordámuššan árvvoštallat vejolaš molssaevttolaš báikkiid Girkonjargga sadjái Nuorta-Finnmárkkus.

Čuovvovaččat ovdanbuktit relevánta eavttuid Stáhta mánáidviessu sajádahkii guovtti báikái Finnmárkkus.

3.1. Sámi mánát ja earenoamáš hearkkes rávisolbmot

Prošektii lei guovddáš bargun dulkot sátnádeami ahte Stáhta mánáidviessu galgá ásahuvvot Finnmárkku politiijaguovlui, ja báikáduvvot sámi guovddášguvlui, earenoamážit go jurddaša maid dat vejolaččat sáhtta mearkkašit báikádeapmái.

Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeantta barggahanreivves Politiijadirektoráhttii čuožžu ahte ásaheami duogáš lea sihkkarastit sámi mánáide ja hearkkes rávisolbmuide, geat leat gillán veahkaválddalašvuoda ja illastemiid, ožžot fáaldaga iežaset gillii ja kultuvrra hárrái. Prošeaktajoavku ipmirda barggu dainna lágiin ahte dat mii njuolggut lea relevánta ja mávssolaš mánáidviessu báikádeamis, lea ahte dat sáhtta ollašuttit dakkár fáaldaga.

Sátnádeapmi "ásahuvvot sámi guovddášguvlui" barggahanreivves sáhtta, prošeaktajoavkku ipmárdusa mielde, adnot liigemarkkašupmin ja vuodusteapmin ahte ođđa mánáidviessu ásaheapmi Davvi-Norggas, nugo NOVA-evalueremis árvaluvvui, šaddá Finnmárkku politiijaguovlui.

Doaba "sámi guovddášguovlu" ii leat dárkilit definerejuvvon ja das eai leat oktageardánis geográfalaš rájit. Norggas lea sámi ássanguovlu Hedmárkku rájes davás. Sámi guovddášguovlluid sáhtta dan oktavuodas ipmirdit stuorát geográfalaš guovlun, masa gullet Davvikalohta siskkit báikkid ja Davvi-Norgga vuonat, masa gullá olles Finnmárku.

Prošeaktajoavkku čoahkkimis Sámedikkiin čielggai ahte doaba sámi guovddášguovlu ii adno dál. Sámedikki bealis eai háliit šat atnit dan doahpaga. Sámediggi ávžžuhii prošeaktajoavkku árvvoštallat daid iešguđetge momeanttat oktilaččat sihkkarastin dihte

fágalaš fálaldaga, namalassii sihke sámegiel- ja kulturgelbbolašvuohta ja gelbbolašvuohta mánáid veahkaválddálašvuođa ja illastemiid birra. Prošeakta áigu čuovvulit Sámedikki ávžžuhusa, iige dás duohko šat atnit doahpaga sámi guovddášguovlu, ja atnit ollislaš árvoštallamiid ja fágaidrasttideaddji gelbbolašvuođa ja fágalaš fálaldaga báikádanevttohusa vuodđun.

Sámepolitihkalaš váikkuhangaskaomiin leat iešguđetlágán doaimmaguovllut, earret eará eatnamiid ja resursavuogiatvuodaid stivrema ja hálddašemi, ealáhusdoarjaga, giellavuogiatvuodaid ja boazodoalu hárrái.

Statistisk sentralbyrå statistihkas sámi dili birra geavahit geográfalaš lahknanvuogi mas deattuhit sámi ássama Sáltoduoddara davvelis. Statistihkka guoská nu gohčoduvvon SED-guovlluide, mat čujuhit Sámedikki doarjjaortnegiidda ealáhusovdáneamis. Ággan dasa lea ahte ii gávdno diehtovuodđu ráhkadit indiivdalaš statistihka sámečearddalaš olbmuid várás, daningo eai registrere dieđuid čearddalaš gullevašvuođa olbmuide guhte ássat Norggas.

Olles Finnmárku lea boazodoalloguovlu, ja doarju dan ipmárdusa ahte olles Finnmárkku ferte fáttmastit. Seamma guoská eanan- ja resursahálddašemi oktavuodaide Finnmárkkulágas, mii maid gokčá unnit eanet olles Finnmárkku.

SED-guvlui gullet eanas, muhto eai buot, suohkanat Finnmárkkus. Prošeakta jáhkká lunddolažžan geahčadit suohkaniid mat gullet SED-guvlui, muhto dat iešalddis ii galgga geográfalaččat ráddjet loahpalaš vejolaš báikádanguovllu.

Sámegiela hálddašanguovllus leat sámegiella ja dárogiella ovttárvosaš gielat. Finnmárkkus gullet suohkanat Guovdageaidnu, Karášjohka, Unjárga, Porsángu ja Deatnu giellahálddašanguvlui. Guovllu mearrida Gonagas lánkaásahusas, ovttaskas suohkana ohcama vuodul. Prošeakta árvoštallá dárbbasmeahttun streanggisin ráddjet mánáidviesu báikádeami sámegiela hálddašanguvlui, ii ge dat leat ulmmálaš vuhtiiváldimis duogáš intenšuvnna, mii lea sámegillii ja sámi kultuvrii heivehuvvon fálaldat. Vihtta giellahálddašansuohkana galget eahpitkeahttá gullat dan geográfalaš guvlui, mii berre árvoštallot.

Prošeaktajoavku jáhkká dan bokte ahte eai leat addon bajitdási láidestusat mat ráddjejit mánáidviesu báikádeami geográfalaš guovllu Finnmárkku politiijaguovllus.

Mánáidviesu váldodoaimma lea ahte sámi mánát ja earenoamáš hearkkes rávisolbmot galget vuostáiváldot sihke sámi ja mánáidviessofágalaš gelbbolašvuođain. Das oaivvilduvvo ahte mánáidviesu fálaldat galgá ovttárvosaččat vuhtiiváldit sámi beliid.

Ferte dárkilit bargat vai sihkarastá sámi gelbbolašvuođa rekutterema ja vuhtiiváldima, buot lađđasiin bálvalusas, geat barget mánáiguin ja earenoamáš hearkkes rávisolbmuiguin, geat galget gažadeapmái. Dan berre deattuhit oahpahušplánain ja virgádanproseassain. Ohcciide fertejit leat gáibádušat. Jus ohccis ii leat dat gelbbolašvuohta, de ferte dan háhkat oahpahuš bokte.

Daningo Stáhta Mánáidviesus Finnmárkkus lea nationála ovddasvástáduš čađahit lánččojuvvon gažademiid sámi mánáin ja earenoamáš hearkkes rávisolbmuin, de lea lunddolaš ahte sii árvoštallet heivehit bálvalusaid gáiddusčoahkkimiid bokte.

Váibmogiella čielggadeapmi (NAČ 2016:18) čujuha dárbbu ahte sámi gelbbolašvuohta galggašii šaddat olámuddui eambbogiidda:

" Čielggadeapmi čájeha ahte almmolaš bálvalusain dárbbášuvvojit eanet sámegiellgelbbolaš bargit. Gaskabottus ferte buorebut heivehit liigebálvalusaid nugo gáiddusoahpahusa skuvllas, gáidduskonsultašuvnnaid dearvvašvuođa- ja fuolahussuorggis, dulkoma ja jorgalemiid."

Dasto lea áigequovdil namuhit politiija 2022 doaibmaplána *Mangfold, dialog og tillit* (Mánngabealatvuohta, gulahallan ja luohhtevasvuohta), mas sámegiela ja sámi kultuvrra gelbbolašvuođa ja máhtu dárbu namuhuvvo. Das lea maiddá lánkageatnegahtton gáibádusaid ja bargguid geahčadeapmi váldon mielde, sihkkarastin dihte ovttaárvosaš bálvalusaid ja ovttaskas olbmo riektesihkarvuođa. Doaibmaplána eai gal iešalddis leat láidesteamit mat njuolgut váikkuhit Stáhta mánáidviesu báikádeami Finnmárkkus, muhto konkrehta doaibmabijut mat biddjojit doibmii dán guovllus, sáhttet leat áigequovdilát mánáidviesu doibmii, earenoamážit nationála ovddasvástádusa ja geatnegasvuođa hárrái sámi álbmogii.

Oktiibuot lea Prošeaktajoavkku báikádanevttohusa vuolggasadjin ahte sámi gelbbolašvuođa rekruteren lea áibbas guovddáš bealli Stáhta Mánáidviesu ásaheami ulbmila vuhtiiváldimis. Báikádeami evttohus ferte seammás vuodđuduvvot iešguđetge eavttuid alde mat vuhtiiváldet mánáidviesu fáldaga buot geavaheddjiid dárbbuid, nu ahte sáhtta bisuhit fáldaga dálá dási.

3.2. Mátki ja infrastruktuvra

Mánáidviesu doibmii čatnasa olu logistihka ja mátkkošteapmi. Danin lea báikádeami mearrideamis áibbas guovddášis ahte galggašii nu álki mátkkoštit mánáidvissui go vejolaš.

Vuosttažettiin lea dehálaš mánáide ja earenoamáš hearkkes olbmuide, ja sin mieđušteddjiide, ahte mátkkošteapmi šaddá nu geahpas go vejolaš. Lea stuora ovdamunnin jus eanas mátkkiid sáhttet čađahit beaivemátkin, earenoamážit go guoská hástalusii gávdnat oadjebas ja heivvolaš mieđušteddjiid geat sáhttet mátkkoštit mánáiguin.

Viidásit ferte atnit vuodđun ahte muhtun gelbbolašvuođabargit sáhttet sirddášit siskkáldasat Finnmárkku báikkiid ja váldoviesu ja vuolitossodaga gaskkas, ja mátkkoštit oston bálvalusaid dahje veahkkebálvalusaid oktavuodas. Áigegeavaheamiin ja ásahuvvon mátkkegeainnuin lea mearkkašupmi dasa ahte mánáidviessu olaha dakkár bálvalusaid.

Mátkehivvodahkii gullet, lassin áigegeavaheapmái, maiddá golut, sihke go guoská gaskaide ja hivvodahkii. Nubbi bealli lea maiddá ahte fágabargit siskkáldasat dahje olggobealde mánáidviesu, eai soaitte sáhttit jávkat bargomátkkiin mánnga beavvi, juogo bargodilálašvuođaid dahje bearašdilálašvuođaid gežil.

Mot dál leažžá, de leat stuora gaskkat ja olu dálki, ja lea dehálaš ahte girdišilju lea lahka go galgá mátkkoštit Finnmárkkus. Hui dehálaš bealli lea ahte ii galggaše leat nu guhkki vuodjit girdišiljus mánáidvissui (biila-girdi-biila).

Idjadankapasitehta lea maid relevánta bealli dán árvoštallamis.

3.3. Galle gažadeami

Stuorát báikkiin, gos orrot eanemus olbmot, lea stuorámus áššehivvodat láchčojuvvon gažadeamiiguin. Mánáidviessu berre leat lahka daid guovlluid gos eanas áššit vuolggahuvvojit ja gos leat eanemus gažadeamit. Dat unnidivččii mátkkošteddjiid logu guđet šaddet guhkás mátkkoštit gažadeamiid čadaheami dihte. Nu oanehis mátkkegeaidnu go vejolaš nu oallugiidda go vejolaš váikkuha maiddái medisiinnalaš eará čuovvuleapmái manjitáigái, das maiddái bearaščoahkkimiid čadaheamiid oktavuodas.

Oktiibuot čadahuvvoje áigodagas 2017-2022 (1.10 rádjái) 665 láchčojuvvot gažadeami áššiin mat ledje registrerejuvvon Finnmárkkus. Sámeielat mánáid gažadeamiid lohku ii leat stuoris ollislaš logu ektui. Áigodagas 2017–2021 čadahuvvoje 24 gažadeami sámeielat mánáin, namalassii gaskamearalaččat veahá badjelaš 4 gažadeami juohke jagi.

Oaidnin dihte gažadeamiid logu mátkenoađi ektui, de lea prošeakta meroštallan gaskamearalaš vuodjináiggi biillain juohke gažadeami nammii iešguđetge báikkiin Finnmárkkus. Meroštallama vuodđun lea galle gažadeami leat dain iešguđetge suohkaniin Finnmárkkus gaskal 2017–2022. Dákkár meroštallan dahká vejolažžan veardádallat iešguđetge báikádeamiid vuostálaga, go lea sáhka doalahit nu oanehis mátkkoštemiid go vejolaš nu ollu mánáide ja earenoamáš hearckes rávisolbmuide go vejolaš.

3.4. Fágaidrasttideaddji fágagelbbolašvuoha

Mánáidviesus galget leat mángga funkšuvnna ja lea dárbu mánggalágán fágagelbbolašvuhtii. Mánáidviesufálaldaga evalueremis (NOVA 2021) deattuhit fágaidrasttideaddji gelbbolašvuoda. Mánáidviessomodealla lea fágaidrasttideaddji ja oktiisajustuvvon, ja fálaldaga galgá fállat seamma visttis.

Sávaldat lea ahte nu ollu mánáidviesu bargiin go vejolaš lea sámeiel- ja sámi kulturmáhttu.

Lassin mánáidviesu iežas gelbbolašvuhtii, sii dárbbášit ovttasbargat fágaolbmuiguin geat sáhttet doaibmat fágalaš doarjjan ja fierpmadahkan dan gelbbolašvuhtii mii galgá huksejuvot ođđa mánáidvissui.

Jeavddalaččat gártá mánáidvissui dárbu oahppan dulkii báikki alde eará gielaide go dárogillii ja sámegeillii. Dábálaččat dulka vižžo olggobealde Finnmárkkku. Danne lea mátkeguhkkodat ja girdioktavuohta relevánta maiddái dan oktavuodas.

Mánáid láchčojuvvon gažadeamit gáibidit olu tekniikka jiena ja gova báddemis – dat mat leat duodaštusat ránggáštusáššis. Buorre kvalitehta gažadeamis lea hui mávssolaš ránggáštusáššis, ja buot áššebeliide jođanis ja gearggus tekniikkalaš veahkki mearkkaša olu oadjebas ja beaktilis čadaheapmái. Árvvoštallat ahte oadjebas ja sihkkaris doaimma várás mearkkaša olu jus Politiija IT-bálvalusbargit leat lahka.

3.5. Dearvvašvuodaiskkadeamit

Mánáidviessu galgá láchit dili mánáid riektemedisiinnalaš iskkadeamiide. Dábálaččat doaktárat leat barggus buohcciviesus, ja mannet mánáidvissui čadahit klinikkalaš riektemedisiinnalaš iskkadeamiid doppe. Mánát ja earenoamáš hearckes olbmot soitet

dárbbášit medisiinnalaš divššu ja čuovvoleami, mas medisiinnalaš gelbbolašvuohta lea dehálaš oassi ollislaš fágaidrasttideaddji fálagas.

Danin lea dearvvašvuođalágádus hui dehálaš eaktobiddji mas lea dadjamuš mánáidviesu báikádeapmái. Mánáiddoavttir, mii lea olámuttus čadahit riektemedisiinnalaš iskkademiid ja medisiinnalaš čuovvolemiid, sáhtta leat dat bealli mii akto buot eanemusat gáržžida Stáhta mánáidviesu báikádeami Finnmárkkus.

Mánáiddoaktárat leat Hámmerfeasta mánáidossodagas, ja ambulerejit Áltái, Girkonjárii ja Kárašjohkii. Ollašuhttin dihte nationála láidestusaid, de fertejtit doaktárat sáhttit ambuleret goappaš mánáidvissui, sihke "váldovissui" ja vuolitossodahkii.

3.6. Fágabiras

Fágaidrasttideaddji fágabirrasa lassin, mii ásahuvvo mánáidvissui, de lea maid dehálaš makkár eará fágabirrasat leat olámuttus mánáidvissui. Dat guoská politiijai ja earenoamážit dutkkalmasbirrasiidda. Dat sáhtta maid guoskat sámi ja dearvvašvuođafágalaš fágabirrasiidda, mat sáhttet leat áigeguovdilat konkrehta áššiid čuovvoleami ovttasdoaimmas, ja stuorat fágalaš konteavstta oktavuodas.

3.7. Čoahkkáigeassu

Lassin vejolašvuhtii rekruteret sámi ja mánáidfágalaš gelbbolašvuođa, de earenoamážit gažademiid lohku, logistihkka mátkkiid oktavuodas ja olámuttus dearvvašvuođabálvalusat, earenoamážit mánáiddoavttir, leat deháleamos eavttut mánáidviesu báikádeami ollislaš árvvoštallamis.

4. VEJOLAŠ BÁIKÁDEAMIT

Nugo badjelis čilgejuvvo, de lea Prošeaktajoavkku vuolggasadjin leamaš ahte olles Finnmárku lea áigeguovdil Stáhta mánáidviesu báikádeamis. Báikkit, maid árvvoštallat áigeguovdil, leat juogo SED-guovllus, oassin giellahálddašanguovllus, dahje báikkiid searvvis gos leat eanemus láhččojuvvon gažadeamit.

Mátkegeainnuid välljen iešguđetge báikkiin Finnmárkkus sáhtta rievddadit, dan mielde mii lea njuovžileamos dan konkrehta dilálašvuodas, ja dan duohken makkár vejolašvuodát leat juste dan áiggi. Dattetge Prošeaktajoavku atná iešguđetge báikádanvejolašvuodaid árvvoštallamiid vuodđun ahte mánát ja earenoamáš hearkkes rávisolbmot Nuorta-Finnmárkku suohkaniin eanas háliidit mátkkoštit mánáidvissui mii lea Nuorta-Finnmárkkus, ja seamma Oarje-Finnmárkkus.

Vai sáhtta meroštallat iešguđetge báikádanmolssaeavttuid Nuorta- ja Oarje-Finnmárkkus vuostálaga, de Prošeaktajoavku lea juohkán nuorta- ja oarjesuohkaniid meroštallama mielde gos lea oaneheamos mátki daidda vejolaš báikkiide. Dat mearkaša ahte suohkanat mat leat juhkon Nuorta-Finnmárkui leat Berlevåg, Båtsfjord, Gamvik, Lebesby, Unjárga, Máttá-Várjjat, Deatnu, Vadsø ja Vardø. Oarje-Finnmárkkus leat fas Áltá, Hámmerfeasta, Hasvik, Kárášjohka, Guovdageaidnu, Loppa, Måsøy, Nordkapp ja Porsángu.

4.1. Áltá

Gaskal 2017 ja 2022 čadahedje 194 gažadeami áššiin mat ledje registrerejuvvon Áltái. Dat lea olu badjel beali eambo go dain eará stuorát suohkaniin, namalassii Hámmerfeasta, Máttá-Várjjat ja Vadsø. Dat lea lunddolaš daningo Álttás čielgasit ássat eanemus olbmot, sullii 21 100 ássi. Álbmotovdáneami vuodul jáhkkimis maiddái boahhteáiggis čadahit eanemus gažadeamiid Álttás.

Prošeaktajoavkku meroštallamat čájehit gaskamearalaš vuodjináiggi juohke gažadeami oktavuodas 74 minuhta Oarje-Finnmárkku suohkaniin Áltái. Dat lea olu unnit go eará báikkiin oarjin, ja dat mielddisbukta oaneheamos mátkkoštanáiggi eanas mánáide ja earenoamáš hearkkes olbmuide.

Álttás leat buorit girdioktavuodát sihke siskkáldasat Finnmárkkus ja eará báikkiide, maiddái njuolggogirdi Romsii ja Osloj, mii gokčá eanas dárbbuid sidjiide geat dárbbušit mátkkoštit mánáidvissui.

Álttás ii leat fásta mánáiddoavttir suohkanis, muhto Hámmerfeasttas boahdá doavttir jeavddalaččat Áltái ja sáhtta bálvalit mánáidviesu dain mohkiin.

Prošeaktajoavku atná vuodđun ahte Álttás leat bargit olahanmuttus, geain lea relevánta gelbbolašvuhta. Álbmotlogu ja ássama vuodul lea maid jáhkehahtti ahte Álttás leat olámutter sámegeiel- ja kulturgelbbolaš bargit. Lea maiddái áigeguovdil ahte eanet sámi mánát ja nuorat fárrejit stuoragávpogiidda, ja Áltá lea Finnmárkku stuorámuš gávpot.

Lagasvuhta Politiija IT-bálvalussii (PIT) mearkaša stabiila ja sihkaris doaimma. Sihke Álttás ja Girkonjárdgas lea dál PIT.

Álttás lea heahteguovddáš.

4.2. Hámmerfeasta

2017-2022 áigodagas čađahedje 81 gažadeami áššiin mat ledje registrerejuvvon Hámmerfeasttas. Dat lea sullii seamma dásis go Máttá-Várjjat ja Čáhcesuolu, ja veahá badjelaš beali unnit go Álttás, gos leat eanemus gažadeami. Hámmerfeasttas ásset sullii 11300 olbmo.

Prošeaktajoavku meroštallá gaskamearalaš vuodjináigin juohke gažadeami nammii 117 minuhta Hámmerfestii Nuorta-Finnmárkku suohkaniin. Dat lea nubbin oaneheamos vuodjináigi, 43 minuhta guhkibut go Áltá.

Hámmerfeasttas lea girdišilju gos lea girdijohtolat olu báikkiide Finnmárkkus.

Hámmerfeastta buohcciviesus lea Finnmárkku áidna mánáidossodat, gos mánáiddoaktárat, geat čađahit riektemediinnalaš iskkademiid ja eará medisiinnalaš čuovvolemiid, barget.

Hámmerfeasttas lea heahteguovddáš muhtun Oarje-Finnmárkku suohkaniid várás.

4.3. Kárášjohka

Gaskal 2017 ja 2022 čađahuvvoje 18 láchčojuvvon gažadeami maid áššiid ledje registrerejuvvon Kárášjogas. Lohku speadjalastá álbmotlogu, mii lea sullii 2600.

Prošeaktajoavku meroštallá 157 minuhta gaskamearalaš vuodjináiggi juohke gažadeami nammii Kárášjohkii Oarje-Finnmárkku suohkaniin. Jus galggašii ásahit mánáidviesu dušše ovttá báikái Finnmárkkus, de livččii Kárášjohkii unnimus vuodjináigi buot suohkaniin (176 minuhta).

Kárášjoga lagamus girdišillju lea Leavdnja, gos eai mana girdit eará báikkiide Finnmárkkus. Dat mearkkaša ahte Kárášjoga lagamus girdišillju duohtavuodas lea Álttá girdišillju, ja dohko lea sullii 2 diimmu ja 40 minuhta vuodjin. Duohtadilis dat mearkkaša ahte buot mátkkošteapmi mánáidvissui šattašii biillain, ja gártašii mánnga diimmu vuodjin juohke guvlui buot báikkiin gos leat eanemuš gažadeami (mat oarjin leat Áltá ja Hámmerfeasta).

Kárášjohkii leat ásahan mánnga iešguđetlágán relevánta fágabirrasa maid mánáidviessu sáhtášii ávkkástallat ja maiguin sáhtášii ovttasbargat.

Kárášjoga *Sámi Klinihkas* lea spesialistadoavtterguovddáš, Sámi našuvnnalaš gealbobálvalus – psyhkalaš dearvvašvuodasuddjen ja gárrendilli (SÁNAG) ja SÁNAG Dutkan- ja ovddidanossodat. Fálaldagas lea maid ambulerejeaddji mánáiddoavttir Hámmerfeasttas/UNN:s, nu ahte dan sáhtášii mánáidviessu ávkkástallat ásahuvvon mátkkoštanminstariid siskkobealde.

Našuvnnalaš sámi gealboguovddáš (NASÁG/NASAK) lea Kárášjogas (ja Deanus), ja sin bargu lea nannet sámi mánáid, rávisolbmuid ja bearrašiid fálaldaga mánáidsuodjalusas, bearašsuodjalusas ja heahteguovddážiin.

4.4. Guovdageaidnu

Gaskal 2017 ja 2022 čadahuvvoje 17 láchčojuvvon gažadeami áššiin mat ledje registrerejuvvon Guovdageainnus. Lohku speadjalastá álbmotlogu mii lea sullii 2900.

Prošeaktajoavkku meroštallan čájeha 152 minuhta gaskamearalaš vuodjináiggi juohke gažadeami nammii Guovdageidnui Oarje-Finnmárkku suohkaniin. Dat lea moadde minuhta oaneheabbo go Kárášjohkii, ja 78 minuhta guhkibut go Áltái. Duohtadilis dat mearkaša ahte mátkkošteapmi mánáidvissui Guovdageidnui livččii aivve biillain, ja livččii mángga diimmu vuodjin goabbat guvlui buot báikkiin gos čadahuvvojit eanemus gažadeami (mat oarjin leat Áltá ja Hámmerfeasta).

Guovdageainnus ii leat sierra girdišillju. Lagamus girdišillju lea Álttás, gosa ádjána vuodjit diimmu ja 45 minuhta.

Dál ii gávdno mánáiddoavttir ortnet Guovdageainnus, ii báikki alde iige ambulerejeaddji.

Sámi allaskuvllas Guovdageainnus lea sámi oahppofálaldat earret eará dearvvašvuoda- ja sosiálafágain ja sámezielas ja kultuvrras.

Guovdageainnus lea doarjjaguovddáš kriminálasuojehemiide sámezielagiiguin.

4.5. Porsáŋgu (Leavdnja)

Gaskal 2017–2022 čadahuvvoje 27 láchčojuvvon gažadeami áššiin mat ledje registrerejuvvon Porsáŋggus. Porsáŋggus leat sullii 3900 ássi.

Prošeaktajoavkku meroštallan čájeha 131 minuhta gaskamearalaš vuodjináiggi juohke gažadeami nammii Levdnjii Oarje-Finnmárkku suohkaniin. Dat lea diimmu guhkibut go oaneheamos vuodjináigi jus báikádeapmi lea Áltá.

Leavnnjas lea girdišillju, muhto girdit mannet dušše olggos Finnmárkkus, iige leat oktavuoha eará girdišiljuin Finnmárkkus.

Dál ii gávdno mánáiddoavttir ortnet Leavnnjas, ii báikki alde iige ambulerejeaddji.

4.6. Unjárga (Vuonnabahta)

Gaskal 2017–2022 čadahuvvoje 9 láchčojuvvon gažadeami áššiin mat ledje registrerejuvvon Unjárggas. Unjárggas leat veahá vuollel 900 ássi.

Prošeaktajoavkku meroštallan čájeha 79 minuhta gaskamearalaš vuodjináiggi juohke gažadeami nammii Vuonnabahtii Nuorta-Finnmárkku suohkaniin. Dat lea oaneheamos vuodjináigi báikkiid searvvis, mat leat árvoštallon Nuorta-Finnmárkkus.

Unjárggas ii leat sierra girdišillju, ja lagamus girdišillju lea Čáhcesullo girdišillju, gosa ádjána 45 minuhta vuodjit Vuonnabahtas.

Dál ii gávdno mánáiddoavttir ortnet Unjárggas, ii báikki alde iige ambulerejeaddji.

4.7. Máтта-Várjjat (Girkonjárga)

Gaskal 2017 ja 2022 čadahuvvoje 73 láchčojuvvon gažadeami áššiin mat ledje registrerejuvvon Máttá-Várjjagis. Dat lea sullii seamma dásis go Hámmerfeasta ja Čáhcesuolu, ja veahá vuollel beali unnit go Álttás, gos leat eanemus gažadeami. Máttá-Várjjagis leat sullii 9 900 ássi.

Prošeaktajoavkku meroštallan čájeha 126 minuhta gaskamearalaš vuodjináiggi juohke gažadeami nammii Girkonjártgii Nuorta-Finnmárkkku suohkaniin. Dat lea guhkimus vuodjináigi báikkiid searvvis, mat leat árvoštallon Nuorta-Finnmárkkus, ja 41 minuhta guhkit go Detnui.

Girkonjártggas leat buorit girdioktavuođat siskkáldasat Finnmárkkus, ja maiddái njuolggogirdi Osloi, ja dat gokčá eanas dárbbuid sidjiide geat dárbbasit mátkkoštit mánáidvissui.

Lagasvuohta Politiija IT-bálvalussii (PIT) mearkaša stabiila ja sihkkaris doaimma. Sihke Álttás ja Girkonjártggas lea dál PIT.

Girkonjártgga vuolitossodaga ásaheami oktavuodas 2017/2018:s iske dárkilit báikádeami, infrastruktuvrra, geografija ja áššehivvodaga. Dalle válljeje bidjat vuolitossodaga Girkonjártgii dainna ákkastallamiin ahte dat dagahivččii oaneheabbo mátkkoštanáiggi eanas mánáide, go ásahuvvon čoavddus mii lea mánáidviessu Romssas. Dainna lágiin govččaše fálaldaga mánáide ja earenoamáš hearckes rávisolbmuide Nuorta-Finnmárkkus. Buriid girdioktavuođaid geažil lei vejolaš bisuhit fálaldaga Oarje-Finnmárkkui Romssa mánáidviesu bokte.

Girkonjártggas leat ásahan ovttasbarggu veahkaváldindustemiin, ja danin leat háhkan gelbbolašvuoda veahkehit doaktára riektemedisiinnalaš ja dearvvašvuodamedisiinnalaš iskkademiid oktavuodas.

Girkonjártggas gávdnojit maid relevánta gelbbolašvuolta ja birrasat, earret eará Nuorta-Finnmárkkku heahteguovddáš Nora guovddáš, Alternativ til vold (Veahkaválddálašvuoda molssaeaktu), Nuorta-Finnmárkkku veahkaváldindusten, kriminálasuojehemiid doarjjaguovddáš, Finnmarkku pd váldovisti, Finnmarkku buohcciviessu, Klinihkka Girkonjártga ja bearašsuodjaluskantuvra.

4.8. Deatnu (Deanu šaldi)

Áigodagas 2017–2022 čadahuvvoje 34 láchčojuvvon gažadeami áššiin mat ledje registrerejuvvon Deanus. Deanus leat sullii 2800 ássi.

Prošeaktajoavkku meroštallan čájeha 85 minuhta gaskamearalaš vuodjináiggi juohke gažadeami nammii Deanu šaldái Nuorta-Finnmárkkku suohkaniin. Dat lea nubbin oaneheamos vuodjináigi báikkiid searvvis, mat leat árvoštallon Nuorta-Finnmárkkus, ja guhitta minuhta guhkit go Vuonnabahtii.

Deanus ii leat sierra girdišillju. Lagamus girdišillju lea Čáhcesullo girdišillju, mii lea sullii diimmu vuodjima duohken. Deanus lea unna hoteallaš, mas lea veahá gáržžibut kapasitehta go buohtastahtta stuorát báikkiin.

Dál ii gávdno mánáiddoavttir ortnet Deanus, ii báikki alde iige ambulerejeaddji.

Sis-Finnmárkku ja Nuorta-Finnmárkku diggegoddi lea Deanus, geain lea earenoamáš ovddasvástádus fuolahit riektedoaimmahaga sámi dimenšuvnna.

Našuvnnalaš sámi gealboguovddáš (NASÁG/NASAK) lea Deanus ja Kárašjogas, ja sin bargu lea nannet sámi mánáid, rávisolbmuid ja bearrašiid fálaldaga mánáidsuodjalusas, bearašsuodjalusas ja heahteguovddážiin.

4.9. Čáhcesuolu

Áigodagas 2017–2022 čadahuvvoje 73 láchčojuvvon gažadeami áššiin mat ledje registrerejuvvon Čáhcesullos. Dat lea sullii seamma dásis go Hámmerfeasttas ja Girkonjárggas, ja veahá vuollel beali unnit go Álttás, gos leat eanemus. Čáhcesullos lea veahá vuollel 5600 ássi.

Prošeaktajoavkku meroštallan čájeha 96 minuhta gaskamearalaš vuodjináiggi juohke gažadeami nammii Čáhcesullui Nuorta-Finnmárkku suohkaniin. Dat lea goalmádin oaneheamos vuodjináigi báikkiid searvvis, mat leat árvoštallon Nuorta-Finnmárkkus, ja 11 minuhta guhkit go Deanu šaldái.

Čáhcesullos lea girdišillju mas lea buorre oktavuoha Finnmárkku eará báikkiide ja Romsii, muhto ii leat njuolggogirdi Osloi.

5. DIGAŠTALLAN JA ÁVŽŽUHUS

Nugo badjelis lea čilgejuvvon, de ferte mánnga iešguđetge eavttu árvvoštallat ja iešguđetge beali vuhtiiváldit ja daid veardidit, sihkarastin dihte fágalaš ja praktihkalaš buori ja ovtaárvošaš fálaldaga mánáidviesu geavaheddjiide. Čuovvovaččat čilget deháleamos árvvoštallamiid, mat adnojit vuođđun Prošeaktajoavkku ávžžuhussii gosa berre báikádit Stáhta mánáidviesu Finnmárkkus.

Oktiibuot leat eanet ássit oarjin, ja danin lea prošeaktajoavkku mielas lunddolaš báikádit "váldoviesu" oarjin, ja dasa gullevaš vuolitossodaga nuortan. Jáhkkinis viiddiduvvo fálaldat boahhteáiggis, ovdamearkka dihte fátmmastit maiddá várohuvvon olbmuid gažadeami. Jus galgá gažadit eanebuid, geaidda ášši guoská, de lea jierpmálaš báikádit bálvalusa stuoribuš báikkiide, gos leat olu áššit ja olbmot. Dat maiddá deattuha dárbbu lagas politiija dutkkalmas- ja áššáskuhttinbirrasii.

Dehálaš bealli lea maiddá ahte áššit čuožžilit báikkálaš servodagain gos dáhpáhusat dáhpáhuvvet. Ii mánáidviessu almmustahte áššiid ieš. Dat mearkkaša ahte mánáidviesu báikádeapmi dihto báikkis ii dagat iešalddis áššehivvodaga stuorrumii dan seamma báikkis.

Prošeaktajoavku lea Finnmárkkku buohcciviesus ipmirdan ahte sin mánáiddoavttirfálaldat gáibida ahte báikádeapmi šaddá dakkár báikái, gos lea bistevaš dahje ambulerejeaddji mánáiddoavttirdoaimma. Dat mearkkaša ahte mánáiddoaktára molssaeavttut riektemedisiinnalaš iskkademiid várás leat Hámmerfeasta, Áltá, Kárášjohka ja Girkonjára.

Jus Finnmárkkku buohcciviessu ii sáhte ásahit dahje fállat doaktára, de ferte vejolaččat UNN fállat riektemedisiinnalaš iskkadanbálvalusa ja medisiinnalaš čuovvolanbálvalusa, nugo ovdal. Dalle lea lagas girdišillju, mas lea oktavuoha Romsii, áibbas dárbbášlaš.

Go guoská rekrutteremii ja fágabirrasa ceggemii mánáidviesus ja dan birrasis, de jáhkkinis lea obbalaččat álkibut rekruteret iešguđetlágán fágagelbbolašvuoda stuorát báikkiin. Dát sáhhtá iešalddis leat stuora hástalussan Finnmárkkus, ja earenoamážit unnit báikkiin.

Prošeaktajoavku deattuha maiddá ahte politiija dutkkalmasbirrasat ja olámuttus bargit, geain lea gelbbolašvuoha čađahit láchčojuvvon gažademiid, leat dehálaš bealit. Finnmárkkku politiijaguovllus leat politiijastašuvnnat buot Finnmárkkku suohkaniin, earret Unjárggas. Seammás leat stuorát dutkkalmasbirrasat ja earenoamáš fágagelbbolašvuoha eanas čohkkejuvvon Áltái, Hámmerfestii ja Girkonjárii. Áltás ja Girkonjárggas leat stuorámus birrasat. Áššáskuhttinjuristtat leat Áltás, Hámmerfeasttas, Girkonjárggas ja Čáhcesullos.

Stuorámus báikkiin leat eanemus láchčojuvvon gažadeamit. Áltás leat čielgasit eanemus gažadeami, badjel beali eanet go Hámmerfeasttas, Girkonjárggas ja Čáhcesullos, mat leat seamma dásis. Báikádeapmi dáidda báikkiide mearkkašivččii ahte olu mánát ja hearkkes rávisolbmot eai dárbbat mátkkoštit go galget mánáidvissui.

5.1. Oarje-Finnmárku

Oarje-Finnmárkkus juohke gažadeami gaskamearalaš vuodjináiggi meroštallamat čájehit ahte jus Álttá válle, de gártá arvat oaneheabbo mátki biillain eanas mánáide ja earenoamáš hearkkes rávisolbmuide, vel de nai go ii vuhtiiváldde lagasvuoda girdišilljui.

Prošeaktajoavku oaidná ahte jus vuhtiiváldá dušše sámi beali, de soaitá sávahahtii ja ulbmillaš báikádit mánáidviesu muhtun sámi hálddašanguovllu suohkanii. Seammás lea láchčojuvvon gažademiid lohku sámegeallii dušše unna oasáš ollislaš logus jagis.

Karášjogas ja Guovdageainnus čađahit ieža unnán láchčojuvvon gažademiid. Dat mearkkaša ahte eanas mánát ja hearkkes rávisolbmot gártet mátkkoštit oalle guhkás go galget mánáidvissui. Ii Karášjogas iige Guovdageainnus leat girdišillju lahka. Dat mielddisbukta 2 diimmu ja 40 minuhta, ja diimmu ja 45 minuhta vuodjináiggi lagamus girdišilljui, Áltá.

Bealit mat bealuštit Karášjoga báikádeami leat ambulerejeaddji mánáiddoavttir, ja mángga sámi dearvvašvuodafágalaš birra, mat leat relevánta mánáidvissui.

Prošeaktajoavku gávnna dattetge váttisin bealuštit ahte measta buot mánáidviesu fáaldaga geavaheaddjit fertet olu guhkibut vuodjit biillain, jus mánáidviesu báikáduvvo Karášjohkii dahje Guovdageidnui. Báikádeapmi dáidda báikkiide ii duste dan gáibádusa ahte fáaldat galgá bisuhuvvot seamma kvalitehtas go dál.

Hámmerfeasttas lea olu guhkibut gaskamearalaš mátkkoštanáigi juohke gažadeami nammii, go Álttás (47 minuhta). Dat speadjalastá ahte olu eanet mánát gárttaše mátkkoštit Álttás Hámmerfestii, go nuppe guvlui. Sidjiide geat bohtet siseatnansuohkaniin, gos ii leat girdišillju, gárttašii maiddá olu guhkibut vuodjináigi. Vuodjináiggi erohus riddosuohkaniidda oarjin Álttá ja Hámmerfeasta gaskkas, lea oaneheabbo, ja doppe lea girdi olámuttus. Earret eará guovdageaidnulaččaid ja karášjohkalaččaid mátkenoađi ja vuodjingaskka vuodul, prošeaktajoavku gávnna váttisin ávžžuhit Hámmerfestii báikádit mánáidviesu.

Áltá lea Finnmarkku stuoramus gávpot, prošeaktajoavku jáhkká buriid vejolašvuodaid nákcet rekruteret bargiid geain lea sihke sámegealla ja sámi kulturipmárdus ja mánáidviesofágalaš gelbbolašvuotta. Álttás leat maiddá stuorát dutkkalmasbirrasat ja eará relevánta fágabirrasat. Oktalaš árvvoštallama vuodul prošeaktajoavku gávnna ahte Áltá lea buoremus molssaeaktu Stáhta mánáidviesu váldoviesu báikádeapmái Finnmarkkus.

5.2. Nuorta-Finnmárku

Nuorta-Finnmarkkus lea Deanu šaldi geográfalaččat eanet guovddáži go Girkonjára, ja dan bokte lea álkibut dohko beassat geaidnoráigge. Seammás lea lagamus girdišillju Čáhcesullos, gosa ádjána sullii diimmu vuodjit, ja dasto Báhcavuonna, gosa ádjána diimmu ja 20 minuhta vuodjit (Máhkirčearu badjel). Riddobáikkiin ja Widerøe "melkeruta" bokte leat maiddá buorit girdioktavuodát Áltái, Hámmerfestii ja Girkonjargii.

Deanus eai čađat ieža olu gažademiid. Jus báikáda mánáidviesu Detnui, de dat mearkkaša ahte hui oallugat gártet mátkkoštit geaidnoráigge, maiddá mánggas Girkonjarggas ja Čáhcesullos. Deanus ii leat ásuovvon mánáiddoavtterortnet sajis. Prošeaktajoavku ii sáhte ávžžuhit váldoviesu iige vuolitossodaga báikádit Detnui.

Vaikko Unjárgga gieldda ja Vuonnabahta leat geografalaččat vuogas báikkit geaidnuguoras, de prošeaktajoavku ii oainne realisttalažžan dahje ulbmillažžan ásahit mánáidviesu dakkár báikái, gos politiijas ii juo leat bálvalanbáiki ja fágabiras sajis. Jus Vuonnabahtii báikádivččii, de mearkašivččii unnit eanet ahte viesu buot geavaheaddjit Nuorta-Finnmárkkus fertejit mátkkoštit. Prošeaktajoavku ii sáhte ávžžuhit ásahit Stáhta mánáidviesu Finnmárkkus Unjárgii dahje Vuonnabahtii, daningo dat heajosmahtášii dálá fáldaga.

Čáhcesullos čadahit oalle olu gažademiid, seamma dásis go Máttá-Várjjat. Ásahepmi Čáhcesullui mielddisbuvttášii oanehit gaskamearalaš vuodjináiggi go Girkonjárgii, ja Čáhcesullos leat maiddái buorit girdioktavuođat. Seammás ii leat mánáiddoavtterortnet sajis.

Vaikko lea relatiiva guhkes vuodjináigi Nuorta-Finnmárkku báikkiin Girkonjárgii, de lea goitge Girkonjárga oktiibuot buoremus molssaeaktu mánáidviesu vuolitossodaga báikádeapmái. Dehálaš ákkat dasa leat girdišillju buriid oktavuođaign, buohcciviesu gos leat mánáiddoaktárat ja politiijaguovllu váldokantuvra iežas earenoamáš fágabirrasiiguin politiijaguovllus. Girkonjárggas lea juo ásahuvvon vuolitossodat, man lanjat leat čájehuvvon bures doaimmat dan ulbmilii. Ásaheami oktavuođas 2018:s guorahalle Girkonjárgga dárkilit. Prošeaktajoavku mielas lea mávssolaš gáhttet ja ovdánahttit Girkonjárgga doaimmahusa fágagelbbolašvuoda ja vásáhusaid, mat juo leat huksejuvvon.

5.3. Ávžžuhus

Prošeaktajoavku ávžžuha cegget Finnmárkku Stáhta mánáidviesu váldoossodaga Áltái, ja joatkit Girkonjárgga vuolitossodaga. Dan bokte eanas mánáide ja hearkkes rávisolbmuide gártá oaneheamos mátkkošteapmi. Prošeaktajoavku árvoštallá, eavttuid vuodul mat leat adnon vuodđun, ahte dat lea buoremus čoavddus mánáidviesu nationála njuolggadusaid ollašuttimis, ja earenoamážit vuhtiváldimis máná buoremusa ja áššebeliid riektesihkarvuoda.

Go cegge váldokantuvrra Áltái, ja vuolitossodaga Girkonjárgii, de fuolaha buot mánáid ja earenoamáš hearkkes olbmuid seamma dásis go Romssa mánáidviesus. Eanet mánáide ja earenoamáš hearkkes olbmuid gártet dán čovdosa bokte oanehit mátkkit go ovdal.

Prošeaktajoavku atná vuodđun ahte sáhtta viiddidit dálá ambulerejeaddji mánáiddoaktára Álttás ja Girkonjárggas, ja dan bokte joatkit gulahallama regionála dearvvašvuodálágádusain Davvi Dearvvašvuodain fáldaga ruhtadeami ja viiddideami hárrái.

Prošeaktajoavku árvoštallá ahte Álttás ja Girkonjárggas leat buorit vejolašvuodát rekruteret fágaidrasttieddji gelbbolašvuoda, mii lea dárbbášlaš sihkarastin dihte mánáidviesu fáldaga kvalitehta.

Lassin jáhkkit maiddái ahte sáhtta rekruteret bargiid, geain lea sámegeiel- ja kulturipmárdus, mii sihkarastá ahte sámi mánát ja hearkkes rávisolbmot, geat leat gillán veahkaválddalašvuoda ja illastemiid, ožžot fáldaga mii lea heivehuvvon sin gillii ja kultuvrii. Prošeaktajoavku oaivvilda ahte jus váldokantuvra lea Álttás ja vuolitossodat fas Girkonjárggas, de mánáidviesu sáhtta buoremus vugiin fuolahit fágalaš kvalitehta ja

mátkkošteami buot geavaheddjiide, das maiddái earenoamáš ovddasvástádus sámi
mánáide ja earenoamáš hearkkes rávisolbmuide.



DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
21/6659 - LIN

Dato
02.03.2022

Oppdragsbrev til Politidirektoratet - etablering av barnehus for samiske barn

Justis- og beredskapsdepartementet viser til tildelingsbrev 2022 for politiet, der det fremgår at det skal opprettes et Statens barnehus i det samiske kjerneområdet. I dette brevet gis det en nærmere beskrivelse av oppdraget.

Bakgrunnen for etableringen er å sikre at samiske barn utsatt for vold- og overgrep får et tilbud tilpasset eget språk og kultur. I dag er det nasjonale ansvaret for tilbud til samiske barn tillagt Statens barnehus i Tromsø.

Oppdraget innebærer at Politidirektoratet skal opprette Statens barnehus i Finnmark politidistrikt, lokalisert i det samiske kjerneområdet. Barnehuset skal, i likhet med det øvrige barnehusstilbudet, etableres og driftes i samsvar med felles retningslinjer for barnehusene. Frist for etablering settes til utgangen av 2022.

Det er bevilget 5 millioner kroner over kapittel 440 post 01 i 2022, for etablering av barnehusstilbudet i Finnmark politidistrikt.

Departementet forutsetter at det utarbeides en forpliktende framdriftsplan for etablering og det bes om at framdriftsplanen sendes departementet innen 22. mars 2022. Som ved tidligere nyetableringer, legger departementet til grunn at berørte tjenester og institusjoner involveres i prosessen så tidlig som mulig.

Status for etablering rapporteres i den ordinære tertialrapporteringen i 2022.

Med hilsen

Steffen Evju
ekspedisjonssjef

Mona Ransedokken
avdelingsdirektør

Dokumentet er godkjent og sendes uten signatur

**Troms politidistrikt**

Postboks 6132
9291 Tromsø

Politidirektoratet

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

22/18410 - 72

10.06.2022

Rettelse/tillegg nr. 43 til resultatavtale 2022 – Etablering av statens barnehus i samiske kjerneområdet

Innledning

I Prop 1S (2021-2022) er det bevilget fem millioner kroner til etablering av Statens barnehus i samiske kjerneområdet. Justis- og beredskapsdepartementet har i tildelingsbrev for 2022 og tilhørende brev med avklaringer av 31.mars 2022 gitt Politidirektoratet i oppdrag å etablere Statens barnehus i det samiske kjerneområdet i Finnmark.

Utdypende informasjon vedrørende saken

Politimesteren i Finnmark politidistrikt bes etablere Statens barnehus i det samiske kjerneområdet innen utgangen av 2022. Departementets oppdragsbrev gir ingen ytterligere føringer om stedsplassing.

I Justis- og beredskapsdepartementets brev av 31. mars 2022 er det presisert at etableringen av et barnehusstilbud i det samiske kjerneområdet innebærer at Finnmark politidistrikt med dette skal etablere et barnehusstilbud som inkluderer alle barn og særlig sårbare voksne bosatt i Finnmark, uavhengig av urfolkstilknytning. Finnmark politidistrikt får derfor i oppdrag å etablere et fullverdig barnehusstilbud i Finnmark i tråd med mandatet til Statens barnehus slik det er nærmere beskrevet i Felles retningslinjer for Statens barnehus av desember 2016, se vedlegg. Dette innebærer også at barnehusstilbudet skal sikre at tilrettelagte avhør gjennomføres i tråd med straffeprosessloven §§ 239 – 239f, forskrift om tilrettelagte avhør, samt riksadvokatens retningslinjer og direktiv for gjennomføring av tilrettelagte avhør av 21. oktober 2015. Som følge av dette vil Finnmark politidistrikt overta ansvaret fra Troms politidistrikt for Statens barnehus Tromsø sin underavdeling i Kirkenes.

Finnmark politidistrikt skal med dette etablere et selvstendig Statens barnehus bestående av ett "hovedhus" med en underavdeling.

Etter nærmere avklaring med departementet, er det besluttet at det nasjonale ansvaret for samisktalende barn og særlig sårbare voksne, som i dag ivaretas av Troms politidistrikt, overføres Finnmark politidistrikt, ref. nevnte brev. Overføringen skal skje gradvis etter en

Politidirektoratet

fremdriftsplan som utarbeides av Finnmark og Troms politidistrikter i fellesskap. Fremdriftsplanen sendes Politidirektoratet innen 31.12.2022.

Samhandling med andre

Politidirektoratet forutsetter at Finnmark politidistrikt sikrer dialog og samarbeid med aktuelle interessenter ved etableringen av Statens barnehus. Dette inkluderer blant annet Sametinget, de ulike helse- og omsorgstjenestene, samt barneverntjenestene innenfor politidistriktets geografiske grenser.

Kontaktpersoner i Sametinget:

Larssen, Ingeborg: Ingeborg.Larssen@samediggi.no

Høgden, Stine Marie: Stine.Marie.Hogden@samediggi.no

Nærmere om ivaretagelse av helsetilbudet

Politidirektoratet har i e-post fra Helsedirektoratet av 30. mars 2022 fått bekreftet at ansvaret for den medisinske oppfølgingen av barn og særlig sårbare voksne ved Statens barnehus i Finnmark, tilligger Helse Nord RHF.

Videre opplyses at Helsedirektoratet har gitt ut nasjonale faglige råd for gjennomføring av medisinske undersøkelser i Statens barnehus med anbefalinger om utformingen av det medisinske tilbudet. De faglige rådene finnes på Helsedirektoratets nettsider, blant annet anbefales at det inngås samarbeidsavtaler mellom helseforetaket og det enkelte barnehuset. Politidirektoratet legger til grunn at Finnmark politidistrikt inkluderer disse anbefalingene i sitt arbeid med etableringen.

Nærmere om ivaretagelse av det sosialfaglige tilbudet til barn og særlig sårbare voksne

Politidirektoratet har i e-post fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) av 28. april 2022 fått bekreftet at for samarbeid med barneverntjenestene kan Bufetat region nord kontaktes v/leder:

mayhelen.schanche@bufetat.no

Telefon: 466 15 500

E-post: postmottak@bufetat.no

Postadresse: Postboks 2233, 3103 Tønsberg

Besøksadresse: Betongveien 2, 9515 Alta

Bufdir har også anbefalt at NASAK og TryggEst kontaktes for etablering av samarbeid:

- NASAK: nasak@bufetat.no
- TryggEst (tiltak særlig sårbare voksne) er etablert i Porsanger, Alta, og Karasjok. Gamvik, Hammerfest og Lebesby planlegger oppstart. Kontaktperson i Karasjok er Heidi Marie Boine heidi.marie.boine@karasjok.kommune.no

Fremdriftsplan

Etter innspill fra Finnmark politidistrikt gjelder følgende plan for fremdrift:

Forslag til punkter i framdriftsplan				
x	Planlegging igangsatt	EBA - lokaler	PFT	Finnmark PD
x	15.04.22	T1-rapportering	Finnmark PD	Finnmark PD
x	10.09.22	T2-rapportering	Finnmark PD	Finnmark PD
x	15.09.22	Høring	Instanser til høring	Finnmark PD
x	30.09.22	Samarbeidsavtaler <ul style="list-style-type: none">Helse Nord/FinnmarkssykehusetKommunale barneverntjenester	Finnmark PD	Finnmark PD
x	30.09.22	Beslutning	Finnmark PD	Finnmark PD
x	05.10.22	Lyse ut stillinger	Finnmark PD	Finnmark PD
x	05.10.22	Innkjøp av inventar og utstyr	Finnmark PD PFT	Finnmark PD
x	31.12.22	Etablering av nytt barnehus <ul style="list-style-type: none">LokalerLeder for barnehuset tilsatt	Finnmark PD	Finnmark PD
x	20.01.23	T3-rapportering	Finnmark PD	Finnmark PD

Det bes om at Finnmark politidistrikt reviderer fremdriftsplanen og oversender oppdatert plan 30.juni 2022. Revidert fremdriftsplan sendes PODs postmottak med kopi til Anne Siv Åvitsland.

Finansiering

Oppdraget gis med finansiering både fra sentralfinansierte midler i Prop 1S (2021-2022) og gjennom en positiv rammeendring for Finnmark politidistrikt ved overtagelse av oppgavene fra Troms politidistrikt. Rammen til Troms politidistrikt reduseres tilsvarende med halvårsvirkning for 2023 og med helårsvirkning fra 2024.

Sentralfinansierte midler

Budsjettfullmakten gis på kap. 440, post 01 i UNIT4 slik at enhetens ramme for 2022 økes tilsvarende.

Fra POD	Til Finnmark politidistrikt
	5 000 000 kroner

Finnmark politidistrikt skal registrere tildelingen i sitt detaljbudsjett i UNIT4 innen 10.juni 2022.

Tildelingen videreføres i 2023 og økes med 2 500 000 kroner av bevilgningen gitt i Prop. 1S (2021-2022).

Endringen i rammen er varig for både Finnmark politidistrikt og Troms politidistrikt. Beløpet som overføres fra Troms politidistrikt til Finnmark politidistrikt gis helårsvirkning fra 2024. I 2023 er det forutsatt virkning fra 01.mai 2023, det vil si at Finnmark politidistrikt overtar ansvaret for Statens barnehus i Kirkenes og oppfølgingen av barn i Finnmark fra denne datoen.

Bevilgningen til Finnmark politidistrikt er på 5 000 000 kroner i 2022, 9 873 000 kroner i 2023 hvorav 2 373 000 kroner er overført fra Troms politidistrikt og 11 060 000 kroner fra 2024. Fra 2024 vil den overførte summen med helårsvirkning være på 3 560 000 kroner som dekker de relative kostnadene som kan henføres til arbeidet Troms politidistrikt har hatt med saker fra Finnmark.

Finnmark politidistrikt bes øremerke midlene lokalt i 2022 for eventuell overføring til 2023 ved mindreforbruk i inneværende år.

Rapportering

Politidirektoratet ber om at Finnmark politidistrikt rapporterer på forbruk og resultatmål ved utgangen av hvert tertial og i årsrapporten.

Ved faglige spørsmål, ta kontakt med Anne Siv Åvitsland, Politifagavdelingen; ved spørsmål knyttet til økonomiske forhold ta kontakt med Robert Lalla, Styringsavdelingen i Politidirektoratet.

Med hilsen

Stian Kleven Lillebakken
Rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Kopi:
Geir Hugo Rydningen
Robert Lalla

Mottakere
Finnmark politidistrikt Postboks 501 9917 Kirkenes